

De welvaart voorbij

Toen drie jongens in 1888 de voetbalclub Sparta oprichtten, was voetbal bepaald geen volkssport te noemen. Voetbal was een luxe die alleen de betere standen zich konden veroorloven. In het Nederlands elftal van de begintijd vinden we namen als Gleenwinkel Kamperdijk, van Hecking Colenbrander en Westra van Holthe – niet direct de namen die men in de lagere bevolgingsklassen zal aantreffen. Later werd Sparta overvleugeld door Feyenoord, dat wel een volksclub was. Nu, in 1991, kunnen we constateren dat het voetbal door alle sociale klassen is getrokken. Terwijl de hockeyclubs nog uit Bloemendaal, Wassenaar, Laren en Hattem komen, recruteren voetbalclubs veel van het nieuwe talent uit etnische minderheden in de grote steden, of uit Oosteuropese landen – van groepen dus voor wie het voetbal een manier is om zich uit de eigen klasse op te werken. Het voetbal is als het ware door alle klassen heen getrokken. Daarmee is het geheel gedemocratiseerd.

Hetzelfde geldt voor onze materiële welvaart. De materiële verworvenheden van de naoorlogse periode – de koelkast, de televisie, de auto, de vakantie in de zon, de videorecorder, de hifi-installatie, de telefoon – vrijwel ieder gezin heeft ze.

Voor de vrije tijd, een typische verworvenheid van de moderne welvaartsstaat, heeft een bijzondere ontwikkeling doorgemaakt. Eeuwenlang was het zo dat alleen de rijken over veel vrije tijd beschikten. Zij hadden immers personeel om binnen en buiten het huis het werk te laten doen. Wie rijk was hoefde niet te werken, kon verre reizen maken en onderscheidde zich daarmee van de gewone burgers, die lange uren moesten maken en voor wie een week vakantie per jaar veel was.

Nu is de situatie geheel omgekeerd. De grootste hoeveelheden vrije tijd treft men nu aan bij mensen die hun inkomen aan een uitkering (WWV, WAO, AOW, enzovoort) ontleent. Dit zijn dus de lagere inkomens. Hoe hoger de inkomens, hoe meer er gewerkt wordt en hoe minder vrije tijd er is! (Veelal zien we dat de hoogstbetaalden weliswaar ook zes weken vakantie hebben, maar aan het opnemen ervan niet toekomen). Voor de hogere-inkomenstrekken is vrije tijd een schaars goed; voor de lagere-inkomenstrekken is vrije tijd ruim voorhanden. De vrije tijd is dus door alle klassen heengetrokken. Onder aan de ladder is hij in ruimere mate beschikbaar dan bovenaan.

Nu er in Nederland 5,5 mln. personenauto's zijn, vrijwel ieder gezin de belangrijke welvaartssymbolen in huis heeft en we het volgens premier Lubbers zeer goed hebben en niet ieder jaar meer moeten willen, zouden wij met zijn allen heel tevreden moeten zijn. Nu, dat is dan aan ons gedrag niet te merken. In het verkeer gedragen mensen zich buitengewoon geïrriteerd en met de week zien we meer automobilisten door rode stoplichten rijden. Het blijkt dat ontzettend veel mensen zich ergeren aan de geluidshinder, door hun burens veroorzaakt. De uitdrukking 'zit niet zo te stressen', nu een onder-

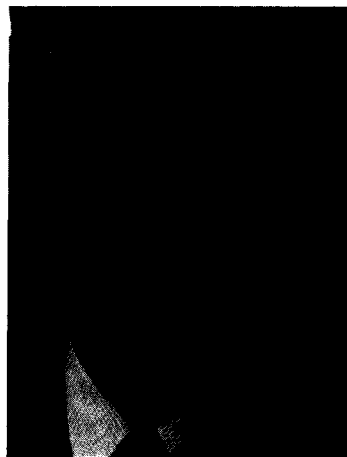
deel van het middelbare-schooljar-
gon, kenden wij vroeger niet. In
het voetbal, een spel dat toch vol-
gens vrijwillig overeengekomen af-
spraken wordt gespeeld, is het oor-
log en wordt ieder seizoen het
vorige rode-kaartenrecord met ge-
mak doorbroken.

Misschien zijn we wel zo gespan-
nen en geagiteerd, omdat we nu
pas goed gaan beseffen hoeveel er
met het verwerven van onze materi-
ële welvaart verloren is gegaan en
dat we helemaal niet zo welvarend
zijn. Hi-fi-installaties zijn geen
schaars goed meer, maar stilte is
schaars geworden – in grote delen
van het land zelfs zeer schaars.

Auto's zijn niet schaars, maar lege straten en stille
wegen zijn schaars. De twaalf kilometer, die ik vroe-
ger van huis naar de middelbare school fietste, werd
in die tijd door geen enkel stoplicht ontsierd. Maar
toen reden er in Nederland nog maar een half mil-
joen auto's rond: voor iedere elf van nu was er toen
maar één. Ruimte is schaars, rust is schaars, stilte is
schaars, schone lucht is schaars. Allerlei planten en
dieren zijn schaars geworden.

Er zijn dus nieuwe schaarsten ontstaan, schaarsten
die je met meer geld niet kunt opheffen en die de
Nederlander van 1991 met al zijn spullen tot een ar-
metierig schepsel maken. Met steeds meer geld
koopt hij alleen nog maar illusie. De illusie dat Ne-
derland nog een ruig, woest, dunbevolkt land is kan
voor f 70.000 worden gekocht met een Jeep met 4-
wheel drive. Wie geen Jeep kan betalen, koopt voor
f 2.500 een mountain bike met 21 versnellingen, in
een land dat met gemak op een fiets met trommel-
rem en een simpele Sturmey Archer doorkruist kan
worden. De illusie dat we nog landelijk wonen
wordt afgekocht met 17e eeuwse namen ('Eijcken-
haeghe', 'Leeuwesteijn'), die aan 20e eeuwse appar-
tementcomplexen, met beveiliging, worden gege-
ven. Terwijl onze flora en fauna ieder jaar verder
achteruitgaan, kopen mensen natuurboeken bij de
veet. Maar met al dat gekoop halen we de rijkdom
van vroeger niet meer terug.

Is het niet triest? De materiële welvaart is gedemo-
cratiseerd. Wat geld kan kopen hebben we. Maar
toen de laatste administratief medewerkster met
haar pasgekochte Fiat Panda in de file aansloot, was
de echte welvaart voorbij.

J.J. van Duijn